

פנינים יקרים אמרות טהורות והדרכות ישרות שנשמעו מפי מרן רבינו ראש הישיבה שליט"א

בישיבות מרן רבינו ראש הישיבה שליט"א

פרשת בלק תשפ"ג

פרשת פנחס תשפ"ג
ג'ליון ל"ד

מה בין נבואת משה רבנו לנבואת בלעם הרשע

שהקב"ה היה מתגלה אליו לעת הנבואה ומיד מסתלק ממנו מחמת גאוותו, ולא היה נשאר אצלו בתדירות, משאי"כ אצל משה רבנו נשאר הקב"ה אף בין השגה להשגה, והיה שוכן עמו תמיד.

נמצא כי אכן משמעות החילוק אשר נראה וניכר בו גדלות משה רבנו לעומת שפלות בלעם הרשע, הוא ענין הארעי והמקרה. שאצל משה היה הקב"ה נשאר אצלו בתדירות אף אחר השגה גדולה ואצל בלעם מיד אחר שזכה להתגלות היה בא לידי גאווה והשכינה הסתלקה ממנו.

על ידי העונה יוכה להגיע לדרגות גבוהות

וחזינן כי מפורש שהחילוק בין משה לבלעם הוא ענין הגאות והענוה, וכדחזינן שאצל משה רבינו נאמר (במדבר יב א) **והאיש משה עניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה**, ואילו אצל בלעם הרשע אמרו **במשנה** (אבות פ"ה מ"ט) **עין רעה ורוח גבוה ונפש רחבה מתלמידיו של בלעם הרשע**, הרי שהוא היה שורש גאווה ובעלי הגאווה המה מתלמידיו.

וזהו מה שאמרה התורה אצל משה ויקרא **באלי"ף זעירא** היינו כיון שהיה אצל משרע"ה מדת הענוה, אזי כשהקב"ה התגלה אליו לראשונה ועדיין היה בדרך מקרה בחינת ויקר, מכל מקום נעשה מיד ויקרא שנשאר עמו סמוך בתדירות א רומז להקב"ה אלופו של עולם, ולכן נאמר בו ויקרא, משאי"כ אצל בלעם מחמת שלא היה אצלו אלי"ף זעירא, נשאר כל פעם בדרך ארעי ויקר ללא א לפי שהקב"ה התגלה אליו כל פעם מחדש ולא היה עמו בתמידות.

ואפשר כי לכן רמזה התורה ענין זה דייקא בחילוק הלשון ויקרא לויקרא, שנוסף אל"ף זעירא אצל משה רבנו, ובא לרמוז לבני ישראל כי זה עיקר החילוק בין משה רבנו לבלעם הרשע, שכוחו של בלעם הוא הגאווה משאי"כ משה רבנו זכה למדרגות שהגיע אליהם הוא מכח ענוותנותו, שזה הוא שורש לכל המדות ותחילת עבודתו של אדם שיתגבר על מדת הגאווה, וענוים יירשו ארץ ויתענגו על רוב שלום.

שלוש רגלים

זה **שלוש רגלים** (כב כח). פירש רש"י רמז לו אתה מבקש לעקור אומה החונגת **שלוש רגלים בשנה**, עכ"ל, ויש לעיין היכן רמז לו המלאך בעת שעמד לשטן לו ענין השלוש רגלים, ונראה כי ירמוז על דרך זה; א. **ותט האתון מן הדרך ותלך בשדה** - רומז על חג הסוכות אשר יוצאים מן הבית החוצה אל השדה, [ועוד שאמרה התורה **באספכם את תבואת הארץ**]. ב. **ויעמד מלאך ה' במשעול הכרמים גדר מזה וגדר מזה** - רומז על חג הפסח שהאנשים גודרים עצמם בכל מיני משמר. ג. **ויעמד במקום צר אשר אין דרך לנסות ימין ושמאלו** - רומז על חג השבועות זמן מתן תורתנו שציוותה בו התנה"ק לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל.

כאילו לא דבר הקדוש ברוך הוא עמו אלא בחלום כדרך שנאמר **בלעם** (כג ד) **כאילו לא נראה לו השם אלא במקרה**, עכ"ל. ומשמיה דהרה"ק רי"ב מפשיסחא זיע"א איתא (עין בספר רמתים צופים תנא דבי אליהו פ"ו אות לח, ובספר תורת שמחה אות פא) לבאר על דרך דברי על הטורים שהוא מורה על ענוותנותו של משרע"ה אשר לכן כתב אלי"ף זעירא, והמשילו למשל למה הדבר דומה לציפור קטנה העומדת על גג גבוה, אף שהגג גבוה מאוד, ונמצא שהציפור עומד בגובהו של עולם, מכל מקום הציפור מצד עצמה קטנה היא מאוד, כך היה אצל משה רבנו שלא נתפעל מכל ההשגות העליונות שהשיג, אלא נשאר שפל רוח בעיני עצמו, כמו אדם פשוט שעומד על גג גבוה שיודע הוא כי מכח גופו איננו גבוה כל עיקר, ורק הגג מגביה אותו, כמו כן משה רבינו אף שידע את רום מדרגתו, היה סבור תמיד כי המעלות אינן של עצמו כלל אלא הקב"ה הוא העניק לו.

ביאור ענין הארעי שכתב רש"י

ועל פי זה אפשר כי החילוק בין משה רבנו לבלעם היה בבחינת האלף זעירא, כי שניהם זכו להשגה גדולה מאת הקב"ה, אלא שמשא רבנו אחר הגלוי מאת הקב"ה היה שפל בעיניו, לכן נשאר אצלו הקב"ה בתדירות עמו וכמו שאמרו בגמרא (סוטה דף ה.) **את דכא ושפל רוח** (ישעיה נז טו), **רב הונא רב חסדא**, **חד אמר אתי דכא** (רש"י; אני מגביהו עד ששוכן אצלי), **וחד אמר אני את דכא** (רש"י; אני מרכין שכניתי אצלו), ע"כ, וכיון שהוא עם הקב"ה ובחלקו זכה מרע"ה להגיע למדרגות הגבוהות ביותר, משאי"כ בלעם הרשע כיון שנתגלה אליו הקב"ה וקבל קצת השגות, מיד גבה לבו, וכיון שנתגאה אמרו בגמרא (שם) **אמר רב חסדא ואיתימא מר עוקבא**, **כל אדם שיש בו גסות הרוח**, **אמר הקדוש ברוך הוא אין אני רעוה אותו אצמית גבה עינים ורחב לבב אותו לא אוכל**, **אל תקרי אותו אלא אתו לא אוכל**, ע"כ, לכן נסתלק הקב"ה מבלעם, ולא היה יכול להישאר אצלו, עד שהיה הקב"ה צריך לומר לו עוד נבואה, היה שוב מתגלה אליו הקב"ה לבלעם הרשע, וכיון שזכה אותו רשע לנבואה מיד נתגאה על השגה זו - והקב"ה מסתלק ממנו, וכן היה חוזר חלילה, שהקב"ה מתגלה אליו, ובלעם בא לידי גאווה והשכינה מסתלקת, וזה הוא ענין ארעי המבואר ברש"י

וישאל מלאכים אל בלעם בן בער פתורה אשר על הנהר ארץ בני עמו לקרא לו (כב ה). ופירש רש"י ו"ל ואם תאמר מפני מה השרה הקדוש ברוך הוא שכנינו על גוי רשע, כדי שלא יהא פתוחן פה לאומות לומר אלו היו לנו נביאים חזרנו למוטב, העמיד להם נביאים והם פרצו גדר העולם, עכ"ל, והנה איתא בזוה"ק (בראשית הקדמה דף י) **ולא קם נביא עוד בישראל כמשה** (דברים לד י), **בישראל לא קם**, **אבל באומות העולם קם**, ע"כ, (ונוסף בזה בספרי [האת הברכה שנו] **ולא קם נביא עוד בישראל כמשה**, **בישראל לא קם**, **אבל באומות העולם קם**, ואיזה זה זה בלעם בן בעור), וכתב מהר"ח (אוצרות חיים שער הנקודים פ"ד) כי בלעם היה שקול באומות העולם כמשה בישראל, לפי שמשא רבנו היה בחינת דעת עליון, וגם בבלעם נאמר בו ענין הדעת, כמו שכתוב בפרשתן (כד טו) **וידוע דעת עליון**, ויש לתת לב מה החילוק ביניהם, אשר גרם שזה נעשה אב הטומאה לסטרא אחרא, ומשה היה רעיא מהימנא, אשר אמר עליו הקב"ה בכל ביתי נאמן הוא וגו'.

חילוק בין הנבואה דמשה לנבואתו של בלעם

ענין החילוק בזה מצינו שפירש רש"י על הפסוק (ויקרא א א) **ויקרא ד' אל משה וידבר ד' אליו מאהל מועד לאמרו**, ו"ל לכל דברות ולכל אמירות ולכל צווים קדמה קריאה, לשון חבה, לשון שמלאכי השרת משתמשים בו, שנאמר (ישעיה ו א) **וקרא זה אל זה**, **אבל לבניאי אומות העולם נגלה עליהן בלשון עראי וטומאה**, שנאמר (כג ד) **ויקר אלקים אל בלעם**, עכ"ל. ויש לעיין בדברי רש"י שמבואר מדבריו דעיקר משמעות החילוק אשר נראה וניכר בו גדלות משה רבנו לעומת שפלות בלעם הרשע, הוא מה שהיה הנבואה אצל בלעם בארעי ובמקרה, משאי"כ במשה רבנו, אשר לכן אמרה תורה אצל משה רבנו ויקרא, ואצל בלעם ויקר לשון עראי, ויפלא שלא מצינו דבר אחר שיבאר ויפרש החילוק בין דברים המובדלים כל כך - משרע"ה אב לנביאים לקודמים לפניו ולבאים אחריו, לבלעם הרשע שחטא והחטיא את כולם, אלא ענין התגלות הקב"ה אל בלעם הרשע בדרך ארעי.

יסוד העבודה של משה רבנו - הוא בחינת הענוה

ונראה לבאר דבר זה בהקדם מה שמבואר יוצא כי החילוק בין נבואת משה לנבואת בלעם הוא האות אלי"ף, אשר בנבואת משה נאמר בו ויקרא, ובנבואת בלעם נאמר בו ויקר, עוד יש לתת לב כי האופן אשר בו הדגישה התנה"ק את החילוק הוא באלי"ף זעירא, והנה טעם הדבר שנכתב אלי"ף זעירא - ביאר **בעל הטורים** בשם מדרש אותיות קטנות ו"ל **שמשא היה גדול ועניו לא רצה לכתוב אלא ויקר** לשון מקרה